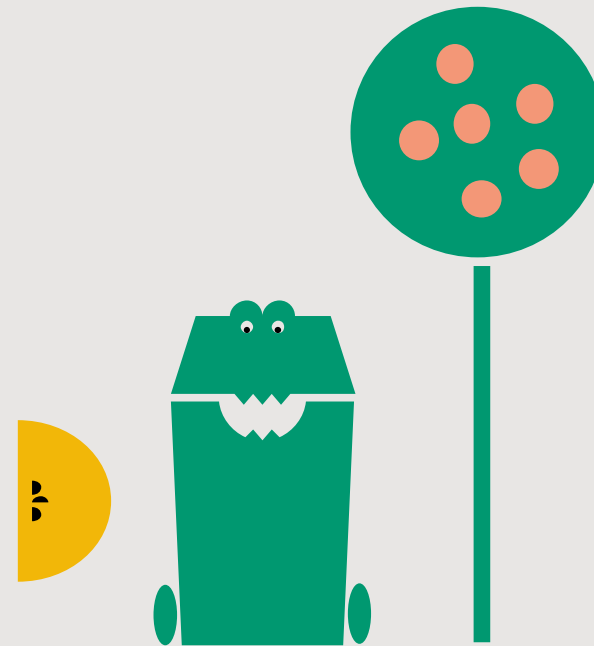

**Iloisia makupaloja
- ruokateemainen
hyvänmielen
kestävyyskasvatus**

Ympäristö- koulu Polku

Ympäristökoulu Polku auttaa opettajia ja muita kasvatusalan ammattilaisia matkalla kohti kestävää tulevaisuutta.

www.polkuedu.fi

Koulutuksen sisältö

- Ruuan ympäristövaikutukset
- Ruuan elinkaari ja matka pöytiimme
- Teeman käsittely lasten kanssa

Ruokakasvatus osana kestävyyskasvatusta

- Ruoka on keskeinen osa kulutusta ja muodostaa ison osan hiilijalanjäljestämme.
- Varhaiskasvatuksessa ruokailutilanteet ovat sekä kasvatustilanteita että osa päivittäistä kulutustamme.
- Henkilöstö ei voi juurikaan vaikuttaa siihen, millaista ruokaa yksiköissä tarjotaan.
- Ruokakasvatusta voidaan silti toteuttaa monin eri keinoin.

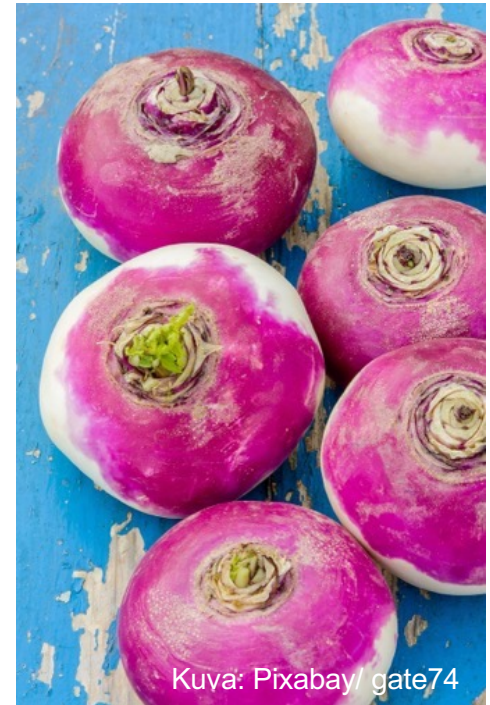
Ruuan ympäristövaikutukset

- Ruuantuotanto aiheuttaa päästöjä ja kuluttaa luonnonvaroja.
- Suosimalla ruoka-aineita, joiden ympäristökuorma on pieni, voimme alentaa ruokamme ympäristövaikutusta.
- Ympäristövaikutuksia on erilaisia kuten hiilipäästöt, luontokato jne.
- Ympäristövaikutuksia on hyvä tarkastella koko elinkaari huomioiden.
- Ruuan ekologisuuteen vaikuttaa erilaiset tekijät, samankin tuoteryhmän sisällä ympäristöystävällisyys vaihtelee esimerkiksi tuotantomenetelmien mukaan.
- Kasvikunnan tuotteiden ympäristökuorma on pienempi kuin eläinkunnantuotteiden.
- Roskikseen päätyvä ruoka aiheuttaa ylimääräistä ympäristökuormaa aivan turhaan.

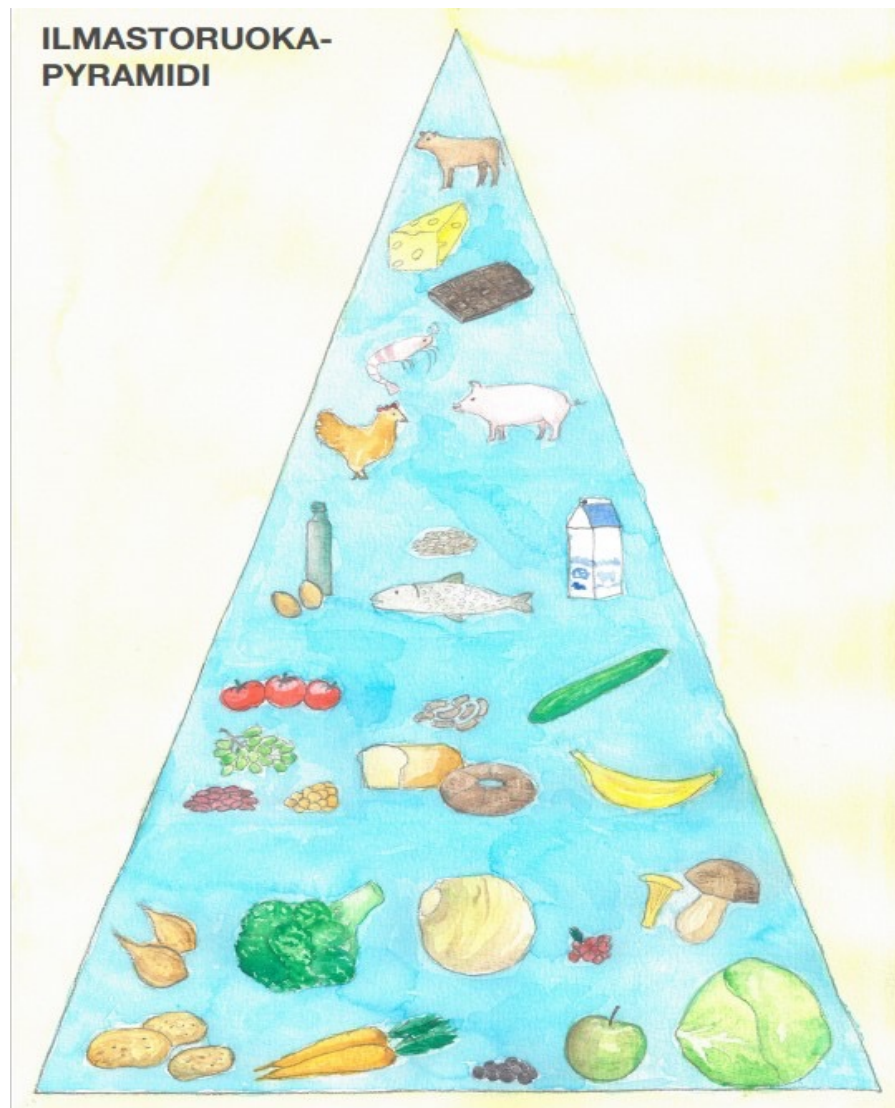

Ruuan ekologisuuteen vaikuttaa

- Vaatimukset maankäytölle ja peltopinta-alalle
- Tuotantoon vaaditut raaka-aineet (Lannoitteet, vesi, rehu, energia jne.)
- Onko tuotteen valmistus vaatinut lukuisia energiaa vaativia prosesseja tai onko sitä kuljeteltu edestakaisin ympäri maailmaa?
- Tuotteen pakkaus
- Miten tuote on kuljetettu ruokapöytäämme?
- Suurimmat ilmastopäästöt syntyvät alkutuotannossa ja rahtikuljetuksen hiilipäästöt ovat verrattain pienet, sillä samassa rahdissa tuodaan usein iso määrä tuotteita.
- Ympäristö- ja vastuullisuuskysymyksiä on erilaisia. Joskus joudumme tekemään valintoja eri ympäristökriteerien perusteella.
- Kuluttajan valintoihin vaikuttavat myös esimerkiksi muut eettiset kysymykset, kasvisten puhtaus ja käytetyt viljelymenetelmät.

Kuva: Pixabay/ gate74

[ilmastoruokapyramidi.pdf](#)
([vakaniilmasto-opas.fi](#))

Ruuan elinkaari ja matka pöytäämme

Alkutuotanto

- Ruuan tuotantotavat (viljelymenetelmät, lannoitus, vesi, energian kulutus)
- Eläinperäisten tuotteilla on suurempi ympäristövaikutus pidemmän elinkaaren ja useampien tuotantovaiheiden vuoksi.

Sadonkorjuu

Kuljetukset eri vaiheissa

Pakkaus

Ruuan jalostus esim. viljasta jauhoksi

Kauppa

Ruuan valmistus

HUOM! Suurin osa ruuan hiilijalanjäljestä muodostuu alkutuotannossa!

Kuva: Pixabay/ Devon Breen

**Millaisia kokemuksia
teillä on
kasvisruokapäivistä?**

Muistele

Tuuppaus ruokakasvatuksen keinona

- Tuuppaus, englanniksi nudging, on käyttäytymistaloustieteellinen lähestymistapa ihmisten käyttäytymisen ohjaamiseen.
- Ihmisten toiminnassa on paljon tiedostamatonta käyttäytymistä. Tällöin käytöstä voi olla vaikea muuttaa kasvatuksen keinoin.
- Tuuppaamisessa esimerkiksi ympäristöä muokataan siten, että ihmiset vaistomaisesti toimivat tietyn toivotun käyttäytymismallin mukaan.
- Heillä säilyy kuitenkin edelleen valinnan mahdollisuus toimia haluamallaan tavalla.

Tuuppauksen keinot

- Fyysisen ympäristön muokkaus
- Tiedon yksinkertaistaminen ja kehystäminen
- Oletusarvon muutos
- Sosiaalisten normien käyttö

Kuva: Pixabay/ garten-gg

Tuupataan lapset syömään kestävästi

- Ruokailulinjastolle tai lautaselle ensin kasviksia ja leipää.
- Kuvallinen ohje ruuan annosteluun tai lautasmalli.
- Lapsille tarjotaan ensin janojuomaksi vettä. Vasta tämän jälkeen maitoa tai muita juomia.
- Kuvia kasviksista ”supervoimiseen”.
- Käydään läpi lasten kanssa heidän lempikasviksiaan.
- Jokainen lapsi ja lempikasviksineen voi olla myös kuvana esillä ruokailutilan seinällä.

Kuva: Pixabay/ Romnshka

Keskustelu pienryhmissä

Mikä ilmastoruokapyramidin pohjalta ruokahuollossanne toimii hyvin ja missä olisi parannettavaa?

VASU ja ruokakasvatus

Tutkin ja toimin ympäristössäni

- Ottakaa lasten kanssa selvää ruokien alkuperästä ja matkasta.
- Tärkeintä on laajentaa tietoisuutta siitä, että ruoka ei tule ”vain kaupasta”.

Kasvan, liikun ja kehityn

- Keskustelkaa terveellisen ruuan merkityksestä ihmiselle.

Ilmaisun monet muodot

- Ruuan laittaminen voi olla myös ilmaisukeino ja ruoka voi olla teema ilmaisussa.

Minä ja meidän yhteisömme

- Kulttuureihin ja katsomuksiin liittyy myös omia ruokailutapoja.

Kielten rikas maailma

- Opetelkaa ruokaan liittyvää sanastoa ja laajentakaa oppimista kielellisesti.

Vinkkejä teeman käsittelyyn

- Vierailkaa erilaisissa paikoissa tutustumassa ruokaan. (Maatilat, puutarhapalstat, torit, kaupat, ravintolat jne.)
- Tutustukaa ruuan tuotannon teolliseen puoleen erilaisten videoiden kautta.
- Tutustukaa kasvien viljelymenetelmiin ja alkuperämaihin.
- Viljelkää itse kasviksia
- Rikastuttakaa teemaa vasun mukaisilla erilaisilla oppimisen alueilla.
- Teemaa on hyvä käsitellä lasten suosikki ruoka-aineiden kautta.
- Osallistakaa perheet mukaan toimintaan.

Kuva: Pixabay/ susan-lu4esm

Vierailu kauppaan tai torille

- Antakaa lapsille tehtäväksi etsiä kaupasta tiettyjä vihanneksia.
- Isompien lasten kanssa voidaan tutkia eri vihannesten ja hedelmien hintoja tai alkuperämaata.
- Mikäli mahdollista, tehkää lasten kanssa myös ostoksia ja maistelkaa vihanneksia.

Kuva: Pixabay/ Shirley810

Oletko käynyt lasten kanssa kaupassa tai torilla?

Pixabay/ Cheerfully_lost

Lempi kasvisruokani

Palautetta keittiöön

- On hyvä ottaa tavaksi kiittää keittäjää päivittäin ruuasta.
- Pohtikaa lasten kanssa, mitkä kasvisruuat ovat heidän lempiruokiaan päiväkodissa ja kootkaa näistä lista keittiöön.
- Kerätkää ehdotuksia uusista kasvisruoista ruokalistalle.

Kuva: Pixabay/ käyttäjä 1035352

Kokkaillaan kasviksia

- Maistelkaa lasten kanssa erilaisia kasviksia ja kokkailekaa näistä yhdessä ruokia.
- Helpommat kasvisruuat ovat salaatteja ja pilkottuja dippivihanneksia tai hedelmäjuomia.
- Lasten kanssa voidaan myös leipoa tai kokkailla lämpimiä ruokia mahdollisuuksien mukaan.

Ruokaa juhlien

- Käsitelkää ruokateemaa myös erilaisten juhlien yhteydessä.
- Korostakaa esimerkiksi kevätjuhlatarjoiluissa ilmastoystävällistä tarjoilua tai juhla voidaan perustaa ruuan ympärille kuten kasvispainotteiset sadonkorjuujuhlat.
- Juhlien yhteydessä voidaan valmistaa ja tutustua suomalaisiin juhla- ja perinneruokiin.
- Selvittäkää, millaisia perinneruokia eri maissa syödään kansainvälisiin juhlien liittyen.

Kuva: Pixabay/ Oliver Girard

Eri kulttuurien ruuat

- Monissa kulttuureissa on herkullisia kasvisruokia, erilaisia mausteita ja hedelmiä, joihin lasten kanssa voidaan tutustua.
- Yleensäkin erilaisten uskontojen, vakaumusten, katsomusten ja kulttuurien erilaisia ruokavalioita voidaan käsitellä.
- Tässä yhteydessä voidaan myös puhua allergioista ja siitä, että ihmisillä on erilaisia ruokavalioita valinnoista ja rajoitteista johtuen.

Kuva: Pixabay/ Leoneil Maranan

Tutustutaan ruuan elinkaareen

- Tutkikaa lasten kanssa erilaisten ruoka-aineiden elinkaarta.
- Verkosta löytyy paljon havainnollistavia videoita.
- Esimerkiksi leivän, perunan tai juuston matkaa ruokapöytään voi myös havainnollistaa draaman, animaatioiden tai satujumpan keinoin.
- Tutustukaa ruuan elinkaareen perustamalla kasvimaata ja komposti tai matokomposti.
- Suositus videolle: Viljan reitti, 2:27 min. [video](#)
- Suositus videolle: Peruna matkalla 11 min. [video](#)

Kuva: Pixabay/ James Hills

Teeman käsittely taiteellista ilmaisua hyödyntäen

- Katsokaa videoita erilaisten ruokien elinkaaresta.
- Tämän jälkeen tehkää lasten kanssa kuvitettu tarina aiheesta.
- Ruuan elinkaaresta voi tehdä myös pöytäteatteri –esityksen.
- Valmiit työt kannattaa laittaa esille muidenkin iloksi tai järjestää näytös muille lapsille ja vanhemmille.

Kuva: Pixabay/ Tho-Ge

Ruokakasvatusta liikkuen

Liikuntaleikkejä:

- Satujumpat
- Hedelmäsalaatti –juoksuleikki
- Siemenestä kasviksi –satujumppa
- Banaanhippa
- Värileikin sovellus kasviksilla
- Maa-meri-laiva –leikin sovellus (maa-puupensas)

Kuva: Pixabay/ Marco Jean de Oliveira

Ruokakasvatusta musisoiden

- Laulakaa erilaisia kasviksiin liittyviä lauluja. (Aiemmissa Herkkukori –koulutuksissa on ollut esimerkkejä.)
- Keksikää lasten kanssa itse kasvien syöntiin kannustava ja terveelliseen ruokavalioon ohjaava laulu.
- Myös tuttuihin kansanlauluihin voi vaihtaa melko helposti sanat. (Esim. Jaakko Kulta, Tuiki, tuiki tähtönen)
- Miettikää, millaiset soittimet kuvaavat lapsista parhaiten kasvien ulkonäköä ja makua. Esim. sopiiko perunalauluun säästykseksi ennemmin triangeli vai kehärumpu?

Kielellistä tietoisuutta

- Tietokirjat
- Runot, lorut ja sadut
- Draama ja leikki
- Arvoitukset, riimiparit
- Yhteisleikit, jossa opetellaan ruokaan liittyvää sanastoa. (Esim. KIM, LOTTO jne.)

Kuva: Pixabay// Robert Owen

Kasvishaaste

- Tehkää yhdessä kasvishaaste ja valitkaa erilaisia kasviksia, joita maistellaan toimintakauden aikana.
- Tulosta verkosta valittujen kasvien kuvia tai piirtäkää niistä kuvat yhteiseen julisteeseen.
- Kun kasvista on maistettu, kirjoittakaa kuvan alle maistaneiden lasten nimet tai muu merkki.
- Kun kaikkia kasviksia on maistettu, kannattaa asiaa tietenkin juhlistaa jotenkin tai palkita ryhmä esimerkiksi yhteisellä kivalla tekemisellä.
- Myös perheet voi kannattaa mukaan haasteeseen.

Kuvitus: Chantal Romi

Kasvisvaalit

- Lasten kanssa voidaan järjestää äänestys ryhmän suosituimmasta kasviksesta.
- Äänestyksessä kannattaa käyttää apuna kuvia.
- Halutessaan lapset voivat myös ”kampanjoida” jonkun tietyn kasviksen puolesta, kehua kasvia muillekin lapsille ja kertoa, miksi omasta mielestä kyseinen kasvi on niin mainio.
- Äänestyksen tulokset voi myös viestiä eteenpäin varhaiskasvatusyksikön keittiöön.

Kuva: Pixabay/ Devon Breen

**Kiitos!
Ollaan yhteydessä!**

Insta ja Fb:
Ympäristökoulu Polku

www.polkuedu.fi

